

PAPP ZSUZSANNA

A városok (*borough*-k) társadalma a XIII–XV. századi Angliában

I. rész A borough-k általános jellemzői

Bevezetés

A középkori Anglia városairól (*borough*-k) és a borough-k társadalmáról keveset tudunk, mivel e speciális témáról nem sok szakirodalom látott napvilágot magyar nyelven. Dolgozatom célja a XIII–XV. századi angliai boroughk társadalmának ismertetése az angol történészek véleményeinek tükrében. Az angol város fejlődés sajátos folyamatának és fogalmainak megértése szempontjából szükséges volt néhol a korábbi századokban született magyarázatokra visszanyúlni.

A dolgozatot három nagyobb fejezetre tagoltam az első fejezetben egy átfogó képet kapunk a boroughról, annak népességéről és kiváltságairól. A második fejezet betekintést nyújt a középkori angol városok közigazgatásába és igazságszolgáltatásába. Külön alfejezet szól a boroughk földjének jogairól és a városok parlamenti képviseletéről. A harmadik fejezetben ismerhetjük meg a városok társadalmát, szerveződését, hétköznapjait és ünnepeit.

I. A BOROUGH ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A borough egy olyan önálló településtípus, amely leginkább a középkori magyar mezővároshoz hasonlítható. A borough elnevezés egyszerre jelölt városi települést és közigazgatási egységet, amelynek kialakulása és története két nagy szakaszra osztható: az első az angolszász, a második a normann hódítás utáni periódus.

Az angolszász Angliában már megtalálható a *burh*, amely a borough elődének tekinthető. A kora középkori Angliában védelmi feladatokat ellátó megerősített településekről tanúskodnak az írásos és régészeti emlékek, amelyeknek különböző az eredete és mérete. A védelmi feladatokat ellátó településeket az angolszászok burhnak nevezték, de ilyen erődök már az angolszász kor előtt is fennálltak (pl.: Cissbury, Badbury, Cadbury). A másik fajta településtípust a korai kolostorok képviselik, feltételezhetően ezek a települések is rendelkeztek kőépítményekkel a támadások elleni védekezés céljából (pl.: Malesbury, Tetbury).¹

A Nagy Alfréd korában készített hadi összeírásból (*Burghal Hidage*) meg tudható, hogy az ott felsorolt 33 burh közé számolták a római korban alapított városokat (pl.: Bath, Winchester), a római és vaskori erődöket (pl.: Porchester, Chisbury), a már létező angolszász kereskedelmi vagy királyi központokat (pl.: Langport, Wilton), valamint az új, Alfréd által alapított erődöket, melyek a viking veszély elhárítására épültek Wessexben (pl.: Sashes,

I. ÁBRA RÁCSOS SZERKEZETŰ VÁROS TÉRKÉPE. (IN BERESFORD MAURICE: NEWTOWNS OF THE MIDDLE AGES. NEW YORK-WASHINGTON 1967.)

pénzverő és vámszedő helyeik, és királyi támogatásban részesült a városi kézművesség és kereskedelem. A X. század közepétől a boroughk lakói külön városi bíróságnak voltak alárendelve, amelyek évente háromszor ülészetek. Minden boroughhoz tartoztak földterületek, ahol az ott élők különböző növényeket termesztettek, amely azt mutatja, hogy a városok lakói nem szakadtak el teljesen a mezőgazdaságtól. A XI. századra megjelentek a városi törvények, amelyekkel bizonyos városokban az ún. *lawmanek* foglalkoztak (pl.: Cambridge, Stamford), míg más városokban (pl.: Canterbury, Winchester), melyek jogilag szintén boroughk voltak, a kereskedelmi gildék tartották kezükben a törvénykezést. A Domesday Book³ kimutatása szerint az ország lakosságának 10%-a élt boroughkban vagy városi településeken, melyeknek száma ez idő tájt 112 körül volt. Ezek a városok méreteiket tekintve eltérő nagyságúak voltak és a kézműves vagy kereskedelmi funkciójuk különböztette meg őket a vidéki településektől.⁴

Vanessa Hardingnál a normann hódítás utáni időszakban a borough és a *town* egy állandó emberi településre használatos fogalom, melynek lakói közös társadalmi egységet képviselnek, kereskedelemmel és kézművesiparral foglalkoznak. A borough speciális jellegzetessége az, hogy lakói szabadon örökíthették földbirtokukat (*burgage tenure*), ez a sajátosság még nem figyelhető meg az angolszász burhoknál.⁵

A borough megnevezés a települések széles skáláját foglalja magában: a vidéki városoktól (*county towns*) kezdve a *cathedral cityken* keresztül egészen olyan településekig, amelyeknek nagysága nem haladta meg a több ezer fős lakossággal rendelkező nagyobb falvakét. A késő középkorban az adózás szempontjából a gazdagabb városok számítottak

Burpham). Az alfrédi burhok elsődlegesen védelmi céllal épültek, ellentétben a Danelaw területén (the Five Boroughs: Derby, Leicester, Lincoln, Nottingham, Stamford) található megerősített helyekkel, amelyek offenzív helyekként szolgáltak a vikingek számára. Innen indították az angolszász uralkodók a X. század elején visszafoglaló hadjárataikat a Midlands területére (Hertford, Buckingham, Warwick). Az ilyen támadó burhok gyakran lettek királyi igazgatási központok, ezen alárendelt területek rangja egy-egy grófság (*shire*) nevében is fellelhető (pl.: Hertfordshire, Derbyshire, Warwickshire). Mindezek a támadó burhok és a fennmaradt Alfréd-kori burhok a királyi birtokok részét képezték és a királyi megbízottak (*royal official* vagy *reeve*) ellenőrzése alatt álltak.²

A király a kereskedelemmel foglalkozó kikötővárosoknak (*port*), különböző privilégiumokat adományozott, így ezek a városok piactartási joggal rendelkeztek. Gyakran jöttek létre burhok a bányák mellett is. A privilégiummal rendelkező városoknak voltak

boroughnak, mivel ezek tizedet fizettek a tizenötöd helyett, de csak kevesebb, mint felük küldhetett képviselőket a parlamentbe.⁶ Holdsworth külön hangsúlyozza a boroughk funkciói közötti különbséget. Amíg az olyan nagyvárosokban, mint London vagy Bristol a kereskedelem volt a meghatározó, addig az olyan piactartó városokban, mint Oxford vagy Cambridge a mezőgazdaságon volt a hangsúly.⁷ A középkori angliai városok méretüket tekintve általában kis méretűek voltak az európai városokhoz viszonyítva. A XI. század második felében Hódító Vilmos Anglia elfoglalását követően birtokfelmérést végzett és ez alapján egy városhálózati tervet hozott létre. A XII. században végbement fejlődés az európai kereskedelem újjászületésének, a népesség növekedésének és a határozott királyi politikának volt köszönhető.⁸ A borough-k alapításának virágkora a XII–XIII. században volt, amelyekről a nagy számban fennmaradt oklevelek tanúskodnak. Ezek szerint 1300-ra már létezett a 609 ismert középkori boroughnak a 80 %-a.⁹ Tittler véleménye szerint a legtöbb új borought a királyok alapították, mivel nagy szükségük volt a városoktól befolyt adókra. Azonban új városokat a királyon kívül még az egyház és a világi földesurak is alapítottak, amelyeknek alapítójuk különböző kiváltságokat adományozott. A privilégiumok adományozása oklevéllel együtt történt, amelyek biztosították a polgároknak a földbirtok szabad örökíthetőségét, közigazgatási és gazdasági öngazgatást, a város vezetése a választott tisztviselők által valósult meg, és közvetlenül a koronának fizettek adót.¹⁰

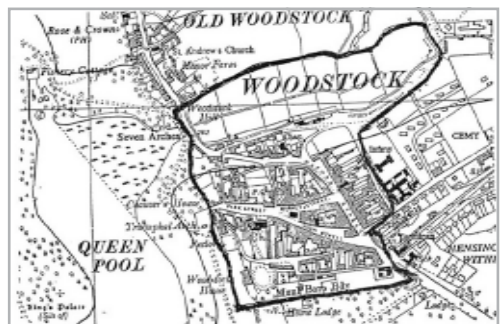
Beresfordnál a középkori Anglia városalapításainak százalékaránya a táblázatban láthatók szerint alakult:¹¹

Korszak	királyok	püspökök	monostorok	laikusok
1086–1100	32 %	4 %	20 %	40 %
1101–1188	19 %	10 %	11 %	60 %
1189–1215	6 %	9 %	18 %	67 %
1216–1230	0 %	30 %	35 %	35 %
1231–1300	14 %	14 %	11 %	61 %
1301–1350	9 %	33 %	33 %	25 %

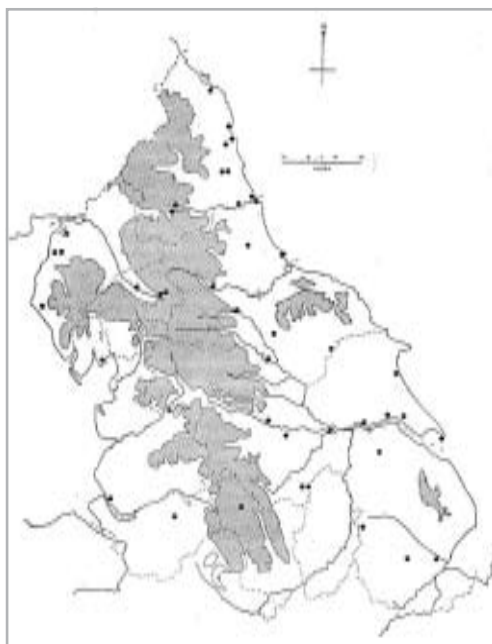
A borough alapítása általában magába foglalta a városi telkeket, amelyek tulajdonosait városi polgároknak (*burgesses*) nevezték. A szabadon örökíthető földbirtokok tulajdonosai mentesültek a termény- és munkajáradékok alól, mivel ezek a földbirtokosok szabad polgárok voltak, így ők uruknak rögzített bérleti díjat fizettek.¹² A borough jogállás és az új borough alapítása tehát a bérlőnek is és a lordnak is előnyöket nyújtott. Hiszen a lordnak bevétele származott a

II. ÁBRA PIACTERES SZERKEZETŰ VÁROS TÉRKÉPE (BERESFORD)

III. ÁBRA PIACTAS SZERKEZETŰ VÁROS TÉRKÉPE

IV. ÁBRA ÉSZAK-ANGLIA TELEPÍTETT VÁROSAINAK TÉRKÉPE (BERESFORD)

építésével kialakítottak (pl.: Berwick) vagy természetesen, dombok és völgyek találkozásánál elhelyezkedők (pl.: Penryn, Kingsbrige), ahol a település határát az örökíthető földterületek (*burgage plots*) képezték, valamint sík területeken, ahol könnyebb volt a település területét szabályosan felosztani. A házhelyek számát mindig az alapító határozta meg.¹⁵ A XII–XIII. században tervezett városok arányszámát tekintve Angliában általában 12%, míg Walesben 35%, Gascognyban 71% volt.¹⁶ Az új városok két fajta tervrajz alapján készültek, az egyik a rácsos mintázatú (*grid-pattern*), a másik a piacközpontú (*market-based*). A rácsos szerkezetű városok főleg a Mediterráneum vidékére voltak jellemzők, de megtalálhatók Angliában és Walesben éppen úgy, mint Gascogneban. Tisztán rácsos mintázatú városok közé sorolható:

- Anglia területén: Rye (1086k.), New Winchelsea (1288), New Salisbury (1219), Overton (1216–1217), Portsmouth (1194), Stratford upon Avon (1196), Liverpool (1207).
- Walesben: Flint (1277), Overton (1292), Beaumaris (1295), Conway (1283), New Montgomery (1223).
- Gascogneban: Monflanquin (1256), Marmande (1182), Fluerance (1274), Cadillac (1280).¹⁷

A grid-pattern tervrajzú város alapvetően egy terjeszkedő város, melynek célja a város határainak az örökíthető telkeken túlra való kiterjesztése. A viszonylag nagy számú városi lakosságot a régi településről telepítették át az újba, így kerültek például Old Winchelsea lakosai New Winchelseába vagy Old Salisbury polgárai New Salisburybe. Itt is megtalálható a piactér, amely távolabb helyezkedett el az örökíthető telkektől.¹⁸

Ezzel szemben a market-based, a tervezetnek megfelelően készült város alapvetően összpontosító város volt. A központjában állt a piactér, amelyet két oldalról az örökíthető telkek

bérleti díjakból, vámokból, piaci illetékekből, valamint a kereskedelmi ügyekkel foglalkozó bíróságokból. A borough alapítása bizonyos esetekben (pl.: a meghódított Walesben) a helyi társadalom civilizálása és átstrukturálásaként is értelmezhető, amelyre a legjobb példa I. Edwardnak (1272–1307) az Észak-walesi boroughk alapítása.

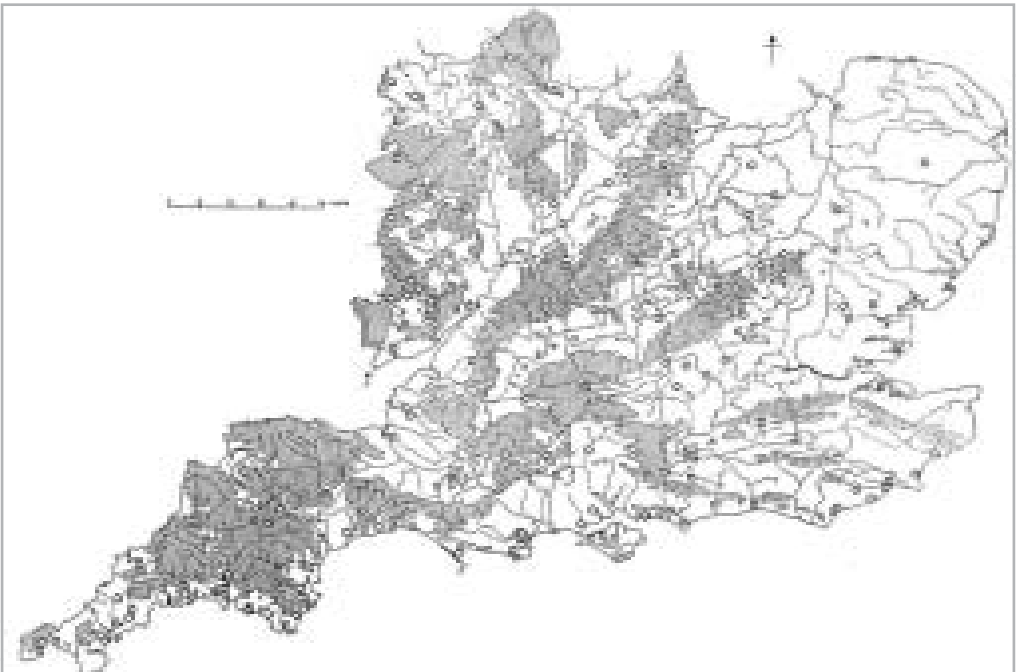
Anglia területén a boroughk elég egyenlőtlenül oszlottak meg. A legtöbb borough az ország déli részén található, szemben az északi résszel, ahol csak szórányosan voltak városok. Ennek az oka legfőképpen az, hogy az ország déli részén nagyobb volt a városok népessége, és gazdaságilag is fejlettebb volt az ország északi részénél.¹³

I. Edward Bury St. Edmundsban (1296) és Salisburyben (1297) tartott parlamentjében az ország legjobb szakemberei kidolgozták az alapítandó városok tervszerű elrendezését.¹⁴ Ennek értelmében meghatározták az alapítandó városok területének elhelyezkedését, ezek a határok lehettek mesterségesek, fal

vettek körül. A hosszú, széles piactér közepén helyezkedett el a városháza és a templom. Ezek a városok formájukat tekintve nagyon változatos képet mutatnak, amelynek alakulásában nagy szerepet játszott a piac terület formája.¹⁹ Ha a piacközpontú városok rendelkeztek városfalal, akkor a falon kívüli területekre (*suburb*) is kiterjedt a város fennhatósága, de itt a város alapítója nem növelte a város méreteit, mint ahogyan rácsos szerkezetű városnál láthattuk. Az ilyen típusú városok még megtalálhatók Nyugat- és Közép-Európában is.²⁰ Az új városok alapítása a XIV. század közepén a pestis járvány miatt nagyon lecsökkent.

A XIV. századi Angliában sokféle város létezett, amelynek azaz oka, hogy a városok a falvakból kifejlődve emelkedtek városi rangra. Korábban a történészek jogi alapon határozták meg a várost. Ennek értelmében a várost a polgári földbirtok és annak birtoklása (*burgage tenure*) különböztette meg a falutól. A burgage tenure jogot adott a polgárnak a háza és földje szokásjog szerinti birtoklására és szabad elajándékozására vagy eladására. A polgárok jogait oklevélbe foglalták, akik bizonyos fokú önkormányzattal rendelkeztek. A polgár joga alapján választotta meg saját kormányzótanácsát, szabályozta mindennapi életét és kereskedelmi ügyeit a város bíróságán (*court borough*). A városnak joga volt összegyűjteni a polgárokról kivetett adókat, vámokat, bérleti díjakat, ezért a borough urának évi fizetéssel (*fee-farm*) tartozott.²¹ Azok a kutatók (pl. Hilton professzor), akik gazdaságtörténeti szempontból vizsgálták a városi polgárok gazdasági tevékenységeit, a szabályos vásártartás jogát tartják a város legfontosabb jellemzőjének.

A nagyobb városok gildéi a késő középkorban, arra törekedtek, hogy szabályokban határozzák meg a munkaidőt, az árakat és béreket, ezzel szemben a kisebb boroughokban ilyen köztötségekkel nem akadályozták a termelést. A városok gazdag és előkelő polgárai vállalták,

V. ÁBRA DÉL-ANGLIA TELEPÍTETT VÁROSAINAK TÉRKÉPE (BERESFORD)

illetve szűk körben kisajátították a polgári és szakmai hivatalokat, ők intézték a város pénzügyeinek nagyobb részét, a vagyonukból fedezték a középületek építkezési költségeit, és látványos ünnepeket szerveztek. A XV. században már egyre kevesebb polgár vállalta a városi hivatalokat és a vele együtt járó költségeket, mert kevés előnyük származott belőle.²²

A hanyatló, késő középkori angol városok nem tudták a várost körülvevő vidéket gazdaságilag és kulturálisan fejleszteni, de ennek ellenére nem vált az angol város falusiassá.. A városok jellege, életvitele és kultúrája és város szerkezete megmaradt, így továbbra is megtalálhatók a városfalak vagy sáncok. Az angol városok nagy részét nem vette körül kőfal (pl.: Salisbury, Derby), de több mint, 100 városnak volt kőfala. A fal a védelmen kívül pszichikai hatást is gyakorolt, ez választotta el a várost a külvárostól és a vidéktől.²³

I.1. A borough-k népessége

A középkori Anglia népességének hozzávetőleges meghatározását a fennmaradt birtok- és adóösszeírás alapján tudjuk meghatározni, a *Domesday Book* (1086), és az 1377. évi *poll-tax* szerint.²⁴ A 11. század végén készített Domesday Bookban szereplő lakosság létszáma a birtokösszeírás alapján készített becslült adatokat tartalmazza. Szembetűnő az, hogy Anglia legnagyobb városairól, Londonról (10–20 000 fősnek feltételezik)²⁵, Winchesterről, Bristolról nem készült becslés a népesség létszámát illetően.²⁶

A táblázat a Domesday Bookban szereplő adatokat tartalmazza.²⁷

Borough	lélekszám
Canterbury	2500
Exeter	2000
Lewes	2000
Lincoln	4–5000
Oxford	4–5000
Stamford	4–5000
Wallingford	2–3000
York	4–5000 (1066-ban 9000)

Az 1300 körüli Anglia legnagyobb *bo-rough*-inak lélekszámát Green 4–5000 főre tette.²⁸ Keen álláspontja szerint a városi lakosság lélekszáma nagyon változatos képet mutatott, mivel

VI. ÁBRA ANGLIA VÁROSAI AZ 1377-ES POLL-TEX ALAPJÁN. (IN BENTON JOHN E.: TOWN ORIGINS. THE EVIDENCE FROM MEDIEVAL ENGLAND. LEXINGTON-MASSACHUSETTS, 1968.)

előfordult, hogy a nagy falvak népesebbek voltak a kisebb városoknál. A XV. század közepén a 40 000 fős London az egyetlen angol város, amely népessége alapján összemérhető Flandria vagy Itália nagyobb városaival. London után valószínűleg Norwich volt az egyetlen város, amelynek népessége meghaladta a 10000 főt. Bristol, York, Salisbury, Canterbury, Coventry lakossága több volt 6000 főnél. Lincoln, Oxford, Cambridge, Hereford, Worcester lakóinak száma 4–5000-re tehető. Továbbá még 40 város népessége haladta meg a 2000 főt²⁹, maximálisan 6–700 városnak volt 1500 főnél alacsonyabb a lélekszáma.³⁰ Ezeket a városokat nem a méretük, hanem a gazdasági tevékenységük és aktív életritmusuk különböztette meg a falvaktól. Angliában 200 borough küldött képviselőt a parlamentbe, mivel csak 200 város rendelkezett képviseleti joggal. A városi polgárok a földbirtok mellett rendelkeztek állatokkal. A kisvárosok lakói általában terményekkel és állatokkal kereskedtek.³¹ Az angliai városokban nagyobb arányú népességvesztést idézett elő a pestisjárvány, mint a vidéki településeken. 1350 körül a városok népességének harmad vagy negyed része kihalt.³² A következőképpen fellépő munkaerőhiány súlyos gondot okozott, ennek megoldásában fontos szerepet játszott a manufaktúrák gyors terjedése. A pestis utáni időszakban a nagyvárosok hanyatlásnak indultak, mivel a *city* vagy borough adóját (*fee-farm*) kevesebb polgártól tudták beszédni, amelynek nagysága azonos volt a pestisjárvány előtti összeggel.³³ A városok gazdasági erejének hanyatlása figyelhető meg – Anglia keleti partmentén lévő városokban (pl.: Boston, Hull, Stamford), a déli parton a Cinque Ports³⁴ és Midlands területén (pl.: Warwick, Gloucester, Ludlow), – mivel a bérleti díjak a kisebb, vidéki városokban alacsonyabbak voltak, mint a nagyobbakban, emiatt sok fiatal mester költözött a kisebb vidéki városokba (pl.: Wakefield, Leeds).³⁵

A XIV–XV. században a városok fejlődése szorosan összekapcsolódott a textiliparral, amely a városok virágzását eredményezte.³⁶ Keen példának hozza az egyik legjelentősebb várost, Bristolt, amely jó kapcsolatban volt a kisebb szomszédos városokkal, ahol jó minőségű gyapjút termeltek (pl.: Costwolds) vagy hatékony textil manufaktúrával rendelkeztek (pl.: Somerset). Bristol, mint kikötőváros a külkereskedelem központja volt, élénk kereskedelmi kapcsolatban állt Délnyugat-Franciaországgal és Gascogneval. Az angol kikötőváros posztót szállított a már említett franciaországi területekre, ahonnan jelentős mennyiségű bor érkezett a szigetországba. Az 1450-es években nagy csapás volt az angol posztóexportra nézve Anglia délnyugat-franciaországi területeinek elvesztése. A másik virágzó textilipari központ volt York, a posztó által kapcsolódott be a tengeren túli kereskedelembé, így került kapcsolatba a Hanza-városokkal.³⁷ Green is hangsúlyozza hogy, a XV. században volt a külkereskedelmet folytató kikötővárosok (pl.: Lynn, Sandwich, Southampton), a kereskedővárosok (pl.: Not-

10000 fő feletti	5000 fő feletti	4-6000 fő között
York	Coventry	Bristol
Bristol	Norwich	Beverly
	Lincoln	Newcastle-on-Tyne
	Salisbury	Canterbury
	Lynn	Bury St. Edmunds
	Colchester	Oxford
		Gloucester
		Leicester
		Stowbury
3-4000 fő között	2000 fő feletti	2000 fő között
Vermouth	Northampton	Wells
Hereford	Nottingham	Bridgwater
Cambridge	Winchester	Cirencester
Ely	Scarborough	
Plymouth	Stamford	
Exeter	Newark	
Hull	Ludlow	
Worcester	Southampton	
Ipwich	Penzance	
	Reading	
	Derby	
	Lichfield	
	Newbury	

VII. ÁBRA ANGLIA VÁROSAINAK NÉPESÉGE AZ 1377. ÉVI POLL-TEX SZERINT. (IN KEEN MAURICE: ENGLISH SOCIETY IN THE LATER MIDDLE AGES, 1348–1500. HARDMONSWORTH, 1990.)

tingham, Leicester, Readig), és a textilmanufaktúrával foglalkozó városok (pl.: Norwich, Worcester, York) virágkora. A városok gazdagságát tanúsítja a városi hivatalnokok fizetésének emelkedése, az új városnegyedek építése, templomok gazdag díszítése. A gazdasági jólét általánossá vált a kisebb kikötő- és piactartó városokban (pl.: Bridport, Colchester) is.³⁸

I.2. A borough-k kiváltságai

A boroughk általában rendelkeztek piactartás, (illetve néhány város esetében vásártartás) valamint hídvámok és helypénzek szedésének jogával.³⁹

A középkori városokat a vidéktől a privilégiumai különböztették meg, a privilégiumok kiterjedése boroughnként változott, de általában mindegyik rendelkezett a már említett piac- és vásártartás jogával és szabad bírósággal. A szabad városi polgárok megkapták a burgage tenure jogát és mentesültek a munkajáradéktól, amiért uruknak bérleti díjat fizettek. 1428-ban Canterburyben kiadott oklevél szerint, az ott élő szabad embereket megillette például a vámmentesesség, valamint szabadon vadászhattak és halászhattak Canterbury környékén. A szabad polgár, ha fizetett 2 shillinget vehetett magához tanoncot, akit hivatalosan bejegyzett és hét évig tanított, a tanulóidő lejártával a tanonc, ha megfelelt az elvárásoknak és fizetett 4 shilling, 8 dénárt szabad lett. Ha egy ember feleségül vett egy szabad polgár lányát és a városi pénztárba befizette az adót szabad polgárrá vált.⁴⁰

A boroughk XII. századi kiváltságait Poole így foglalja össze: a polgárok szabadon végrendelkeztek földbirtokukkal, és vámmenteseséget kaptak, a borough saját bírósága intézte a peres ügyeket és szentesítette a különböző mesterségek szabályait.⁴¹ Angliában boroughk nagyon különböző kiváltságokkal rendelkeztek, elterjedt, hogy bizonyos borough kiváltságait másik borough is megszerezte, például II. Henrik (1154–1189) 1155-ben, oklevél kíséretében adományozta Oxford polgárainak London kiváltságait. 1204-ben ilyen módon kapta meg Bredford és Lynn városa Oxford kiváltságait.⁴² Az oklevelekben egyik gyakran előforduló formula a fentebb már említett Lynn városánál jelent meg először 1204-ben: *we have granted that the town of Lynn a free borough (liber burgus) for ever.*⁴³ I. Edvárdnak a XIII. század végén keltezett oklevele például így garantálja Kingston on Hull városának szabadságát: *„for the betterment of our town of Kingston on Hull and for the use and convenience of our subjects there, we concede that it shall be a free borough.”*⁴⁴ Beresford is hangsúlyozza, hogy a boroughk szabadsága nagyon különbözött egymástól, hiszen más privilégiumok vonatkoztak például Londonra és mások Winchesterre.⁴⁵

Egy kiváltságos város polgárai, míg megkapták a királytól vagy a földúrtól a vámmenteseséget, addig a városban megforduló idegenek, a város szegényebb lakói és a parasztok vámot fizettek a piacon, vásáron, országutakon és hidakon.⁴⁶

A középkori városok következő fontos privilégiumát képezte vásár- és piactartás joga, amelyek a borough kereskedelmi helyszínei voltak. A vásárok és a piacok az a különbség, hogy a vásárok általában nagy vagy nemzetközi méretűek és ritka, de hosszú ideig tartó események voltak, szemben a piacokkal, amelyek kis méretűek, csak a helyi igényeket elégítették ki és gyakran, de rövid ideig tartottak. Maryanne Kowaleski szerint a piac- és vásártartás jogát a királyi kiváltságlevél szavatolta, bírsággal sújtották azokat, akik megvámolták a vásárlókat vagy az árusokat. A kereskedelem biztonságát, a vitás kérdések tisztázását (pl.: áruszállítás, kiszolgálás) a kereskedelmi törvények garantálták. A XII. század végén és a XIII. század elején volt a vásártartások virágkora. A vásárokat általában évente három napig tartották a helyi

egyház szentjének ünnepnapján,⁴⁷ ahol a áruforgalom összekapcsolódott az ünnepséggel és fesztivállal.⁴⁸ A távolsági kereskedelem helyszínei a nemzetközi vásárok voltak, közülük a legfontosabbakat Stamfordban, Winchesterben, Smithfildben és Bostonban rendezték, amelyek többnyire négy hétig tartottak és vonzották az észak-európai nagykereskedőket.

Az ilyen vásárok egyik legkeresettebb árucikke volt az angol gyapjú. A XIII. század végén a vásárok elvesztették jelentőségüket, – amelynek okai a textiliparban történt technikai fejlődésben, Flandria és Franciaország közötti gazdasági rivalizálásában, valamint London kereskedelmi szerepének növekedésében kereshető – így a hangsúly áthelyeződött a helyi kereskedelemre.⁴⁹ A város piaca a helyi lakosságot látta el élelmiszerekkel és különböző háztartási cikkekkel. A piacokat általában hetente tartották, de a nagyobb városokban előfordult a heti három, sőt Londonban a hét hat napján volt piac. A város gondoskodott a kereskedők és árucikkeik megóvásáról, amelynek érdekében piaccsarnokot épített, valamint kibérelte a piactérrel határos üzleteket és raktárakat.⁵⁰

JEGYZETEK

- 1 RUMBLE, ALEXANDER R.: Boroughs. In Paul E. Szarmach – M. Teresa Tavorina – Joel T. Rosenthal. (ed.): *Medieval England an Encyclopedia*. New York & London, 1998. (A továbbiakban: Rumble 1998.) 138.
- 2 Rumble 1998, 138.
- 3 Anglia első országos földbirtokkönyve, amelyet 1086-ban készítettek.
- 4 Rumble 1998, 138.
- 5 HARDING, VANESSA A.: Boroughs. In Paul E. Szarmach – M. Teresa Tavorina – Joel T. Rosenthal. (ed.): *Medieval England an Encyclopedia*. New York & London, 1998. (továbbiakban: Harding 1998, *Boroughs.*) 138–139.
- 6 Harding 1998, *Boroughs*, 139.
- 7 HOLDSWORTH, WILLIAM: *A History of English Law*. Vol. III. London, 1966. (A továbbiakban: Holdsworth 1966, III.) 269.
- 8 TITTLER ROBERT: Towns and Urban Life. In Paul E. Szarmach – M. Teresa Tavorina – Joel T. Rosenthal. (ed.): *Medieval England an Encyclopedia*. New York & London, 1998. (A továbbiakban: Tittler 1998.) 736.
- 9 Harding 1998, *Boroughs*, 139.
- 10 Tittler 1998, 737.
- 11 BERESFORD, MAURICE: *New Towns of the Middle Ages*. New York-Washington, 1967. (továbbiakban: Beresford 1967.) 335.
- 12 Harding 1998, *Boroughs*, 139.
- 13 Harding 1998, *Boroughs*, 139.
- 14 Beresford 1967, 11.
- 15 Beresford 1967, 142–143.
- 16 Beresford 1967, 150. Franciaország délnyugati területén található Gascogne (1154–1453) ebben az időszakban angol koronabirtok volt.
- 17 Beresford 1967, 150–152.
- 18 Beresford 1967, 153–155.
- 19 A piacterület formája alapján beszélhetünk piacteres (pl.: Monflanquin) vagy piacutcás (pl.: New Woodstock) városszerkezetről.
- 20 Beresford 1967, 155–162.
- 21 KEEN, MAURICE: *English Society in the Later Middle Ages 1348–1500*. Harmondsworth,

1990. (A továbbiakban: Keen 1990.) 77–78.
- ²² Keen 1990, 93–94.
- ²³ Keen 1990, 95.
- ²⁴ Az angol parlament által megszavazott első fejadó.
- ²⁵ BENTON, JOHN F. (Edited): *Town Origins. The Evidence from Medieval England*. Lexington-Massachusetts, 1968. (A továbbiakban: Benton 1968.) 67.
- ²⁶ Benton 1968, 68–71.
- ²⁷ Benton 1968, 68–73.
- ²⁸ GREEN, JOHN RICHARD: *Town Life in the Fifteenth Century*. Vol. I. London & New York, 1894. (A továbbiakban: Green 1894, I). 12–13.
- ²⁹ Keen 1990, 78–79.
- ³⁰ Tittler 1998, 736.
- ³¹ Keen 1990, 79.
- ³² Tittler 1998, 737.
- ³³ Keen 1990, 85.
- ³⁴ Öt kiváltságos kikötőváros: Hastings, Sandwich, Dover, Romney és Hythe.
- ³⁵ Keen 1990, 89.
- ³⁶ Keen 1990, 88–89.
- ³⁷ Keen 1990, 80.
- ³⁸ Green 1894, I. 13–15.
- ³⁹ Harding, *Boroughs*, 1998. 139.
- ⁴⁰ A. R. MYERS (edited by): *English Historical Documents 1327–1485*. Vol. IV. London & New York, 1996, 569–570.
- ⁴¹ POOLE, L. AUSTIN: *From Domesday Book to Magna Carta 1087–1216*. In Sir George Clark (edited by): *The Oxford History of England*. Vol. III. Oxford, 1964. (A továbbiakban: Poole 1964.) 67.
- ⁴² Poole 1964, 67.
- ⁴³ Beresford 1967, 206. 'garantáljuk, hogy Lynn városa mindörökké szabad borough'.
- ⁴⁴ Beresford 1967, 206. 'a mi városunk Kingston on Hull értékének növekedése érdekében és az ott élő emberek hasznára és kényelmére elrendeljük, hogy szabad borough legyen'
- ⁴⁵ Beresford 1967, 206.
- ⁴⁶ Poole 1964, 75–76.
- ⁴⁷ KOWALESKI MARYANNE: Fairs and Markets. In Paul E. Szarmach–M. Teresa Tavormina–Joel T. Rosenthal (editors): *Medieval England an Encyclopedia*. New York & London, 1998. (A továbbiakban: Kowaleski 1998.) 289–290.
- ⁴⁸ Poole 1964, 77.
- ⁴⁹ Kowaleski 1998, 290.
- ⁵⁰ Kowaleski 1998, 290.